

Låt skolhälsovården och företagshälsovården mötas!

Skolhälsovård och företagshälsovård har ett gemensamt intresseområde för skolans arbetsmiljö. De har en gemensam utgångspunkt i folkhälsovetenskapen. Rektor, elever, deras föräldrar, lärare, skolhälsovård och företagshälsovård är aktörer. Närmare samarbete mellan skolhälsovård och företagshälsovård måste initieras.

Skolöverläkaren Nils Lundin har nyligen diskuterat skolhälsovårdens roll som elevernas företagshälsovård i en artikel i Läkartidningen [1]. En sådan tankegång har stor aktualitet i ett globalt skolhälsoämbete. WHO framhåller i sitt »Global School Health Initiative» [2] bl a att initiativet är »designed to improve the health of students, school personnel, families and other members of the community through schools».

Liknande tankar finner man i det europeiska nätverket för hälsofrämjande skolor [3]. Frågan om samarbete mellan företagshälsovård och skolhälsovård har diskuterats av och till i Sverige, bl a på 1980-talet [4], men få konkreta resultat har noterats. Lundins aktualisering av frågan är därför välkommen.

Skolans arbetsmiljö för både elever och lärare har kritiserats under lång tid. Fokus har efter hand flyttats från fysiska brister till den psyko-emotionella miljön. Ingen kan känna sig tillfreds med

ständiga rapporter om hot, våld och mobbning. Att ett förskräckande stort antal elever mår dåligt i skolans miljö är ingen hemlighet, inte heller att vissa lärare känner otillfredsställelse med arbetsmiljön.

Skolhälsovården har, som Lundin påpekar, ett i huvudsak individcentrerat perspektiv på barnens och ungdomarnas hälsa i skolan. I 1974 års skolhälsovårdsutredning [5] diskuterades ingående om den framtida skolhälsovården skulle vara en direkt fortsättning av barnvårdscentralernas verksamhet inom landstingens arbete, eller om den skulle vara skolans egen hälsovård för elever inom skolhuvudmannens ram.

Efter segslitna diskussioner ända in i riksdagen segrade den sistnämnda linjen. Endast med skolhälsovårdens personal under skolans överhöghet skulle eleverna kunna få en allsidig hälsovård anpassad till den lokala skolans och kommunens särskilda behov, menade majoriteten.

I detta ligger egentligen företagshälsovårdstanken. Veterligen finns inte längre några bärande planer på att föra över skolhälsovården till landstingens verksamhet.

Miljöinterventioner i arbetsmiljöer har lämpligen en multifaktoriell och tvärprofessionell inriktning. Målgruppen är i detta fall lärare, elever och övrig skolpersonal. Funderingar om en gemensam hälsoorganisation för lärare och elever förs vanligen snabbt åt sidan.

Elevernas företrädare har sällan allmän medicinsk kompetens utan utbildning inom barn- och ungdomsområdet. Trovärdigheten bland eleverna skulle dessutom troligen skadas om skolhälsovården företrädde både lärare och elever. Men detta utesluter inte ett nära funktionellt samarbete på skolmiljöområdet.

Parallellt med den individinriktade skolhälsovårdslinjen löper folkhälsolinjen genom årtiondena. Skolhälsovården har visserligen starka band med barnhälsovetenskapen [6], men det folkhälsovetenskapliga synsättet – med kartläggningar och analyser av hälsan och dess determinanter och design av interventioner på populationsnivå – är generellt och gemensamt för skol-

hälsovårdare och företagshälsovårdare. I en analys av behov av kompetenshöjning i folkhälsoarbete för redan yrkesverksamma inom relevanta yrkesområden nämns personal inom både skolhälsovård och företagshälsovård [7].

I regeringsbeslutet om nationella mål för folkhälsan och efterföljande politiska uppdrag framhålls mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård som ett av de viktigaste målområdena för morgondagens folkhälsoarbete [8].

Utbildning i form av akademiska kurser – gärna på distans och i reducerad studietakt för att passa yrkesverksamma personer – kan leda till kunskaper och färdigheter inom befolkningsinriktat folkhälsoarbete. En sådan akademisk fortbildning med personal inom företagshälsovård och skolhälsovård som målgrupper planeras starta under 2007 vid Mälardalens högskola i Västerås.

Skolöverläkaren Sophie Ekman har myntat begreppet »skolhälsovården – ett lokalt verkande folkhälsoinstitut» [9]. I detta inbegriper hon också råd och insatser för föräldrarna – en mycket spännande tanke att involvera flera aktörer i skolhälsoverksamheten.

Vi kan identifiera sex huvudaktörer för skolans arbetsmiljö: rektor, som är ansvarig, eleverna, skolhälsovården, lärarna, företagshälsovården samt föräldrarna. Skolan är Sveriges största arbetsplats. Dess miljö är ställvis så skadlig att varje anständigt företag i näringslivet skulle avbryta sin verksamhet tills problemen blivit åtgärdade.

Låt skolhälsovård och företagshälsovård mötas. Tillsammans kan de initiera åtgärder för skolans arbetsmiljö och ge övriga aktörer incitament för samarbete.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

REFERENSER

1. Lundin N. Företagshälsovård redan i skolan. Läkartidningen. 2006;103:2372-3.
2. WHO's Global School Health Initiative. Geneva: World Health Organization. WHO/HPR/HEP/98.4, 1998.
3. Barnekow Rasmussen V. The European network of health promoting Schools – from Iceland to

LARS CERNERUD
docent
lars.cernerud@mdh.se

BENGT WRAMNER
universitetslektor; båda vid
Mälardalens högskola, Västerås

- Kyrgyzstan. Promotion & Education.
2006;12:169-72.
4. Cernerud L, Wramner B. Kontaktytor mellan företagshälsovård och skolhälsovård. SocMed Tidskr. 1985;62:155-62.
  5. Skolhälsovård. Betänkande av 1974 års skolhälsovårdsutredning. SOU 1976:46. Stockholm: Socialdepartementet, 1976.
  6. Köhler L. Barnhälsovetenskap – insatser inom utbildning, forskning och service. Läkartidningen 1998;82:1154-7.
  7. Wramner B. Behov, utbud och utveckling avseende akademisk folkhälsoutbildning. Underlagsrapport nr 14. Stockholm: Nationella Folkhälsokommittén, 1999.
  8. Folkhälsopolitik för jämlikhet i hälsa och hållbar tillväxt. Skr 2005/06:205. Stockholm: Socialdepartementet, 2006.
  9. Ekman S. Vi mår bra i skolan. Om skolhälsovård för barn och föräldrar. Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1998.